

TRADYCJE OD POKOLEŃ. NIEMATERIALNE DZIEDZICTWO KULTUROWE W POLSCE – OTWARCIE WYSTAWY W MUZEUM ZAMKOWYM W SANDOMIERZU

Posted on 23 maja 2023

W Sandomierzu odbyły się obchody Jubileuszu 20-lecia Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego i 10-lecia Krajowej listy niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Z tej okazji została otwarta wystawa „Tradycje od pokoleń. Niematerialne dziedzictwo kulturowe w Polsce” przygotowana przez Narodowy Instytut Dziedzictwa. Wydarzeniu towarzyszyła konferencja oraz prezentacja wybranych zjawisk z województw świętokrzyskiego, lubelskiego i podkarpackiego.

Sandomierz nazywany „Małym Rzymem”, usytuowany jest na siedmiu wzgórzach. Na jednym z nich, gdzie znajduje się Muzeum Zamkowe, otwarto wystawę poświęconą niematerialnemu dziedzictwu kulturowemu, które obejmuje formy ludzkiej aktywności z zakresu kultury społecznej i duchowej. Na Liście reprezentatywnej niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości UNESCO znajduje się już pięć polskich wpisów: szopkarstwo krakowskie, kultura bartnicza, sokolnictwo, dywany kwiatowe przygotowywane na procesje Bożego Ciała oraz tradycje flisackie.

Od 2013 roku Narodowy Instytut Dziedzictwa w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego prowadzi Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego, która jest spisem różnorodnych przejawów i bogactwa żywego dziedzictwa niematerialnego z całej Polski, a także wyrazem uznania dla społeczności kultywujących własne tradycje. Obecnie na liście znajduje się ponad 70 zjawisk, m.in. tradycja wytwarzania koronki koniakowskiej, kołędowanie, zabawkarstwo żywiecko-suskie, bacowanie czy też muzyka carillonowa.

W wydarzeniu w sandomierskim Muzeum Zamkowym udział wzięli: Zbigniew Koniusz, wojewoda świętokrzyski, Ewa Draus, Wicemarszałek Województwa Podkarpackiego, Marcin Marzec, burmistrz Sandomierza, Joanna Modras, świętokrzyski wojewódzki konserwator zabytków, dr hab. Mikołaj Getka-Kenig, dyrektor Muzeum Zamkowego w Sandomierzu, dr hab. Katarzyna Zalaśńska, dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz przedstawiciele wybranych zjawisk wpisanych na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Bez depozytariuszy nie byłoby jednak niematerialnego dziedzictwa kulturowego, dlatego nie zabrakło przedstawicieli takich zjawisk jak: Bziuki - wielkanocny zwyczaj dmuchania ogni w Koprzywnicy, Perebory - nadbużańskie tradycje tkackie, Zwyczaj dunajowania w

Łukowej i okolicach, Brodacze ze Sławatycz – zwyczaj pożegnania starego roku, Flisackie tradycje w Ulanowie, "Turki" grodziskie, Plecionkarstwo w Polsce, Sejmiki wiejskich zespołów teatralnych i ogólnopolski ruch wiejskich amatorskich zespołów teatralnych, Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych z Targami Sztuki Ludowej, Reaktywacja i rozwój drzeworytu płazowskiego.

Otwierając wystawę, dyrektor NID, dr hab. Katarzyna Zalasińska, przypomniała, że w centrum działań związanych z dziedzictwem niematerialnym jest człowiek:

– Tradycje przekazywane z pokolenia na pokolenie są jednym z najistotniejszych elementów dziedzictwa kulturowego każdej społeczności. W przypadku niematerialnego dziedzictwa nośnikiem pamięci nie są mury, obiekty, forma architektoniczna, ale człowiek, który to dziedzictwo pielęgnuje, jako wyraz tożsamości, poczucia przynależności do wspólnoty i więzi międzypokoleniowej. (...) Najpierw trzeba go poznać, szanować, i w ten sposób ten element niematerialnego dziedzictwa się chroni – podkreśliła dyrektor Zalasińska.

Wydarzenie było również okazją do wręczenia pamiątkowych dyplomów przedstawicielom zjawisk wpisanych na [Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego](#) oraz do [Krajowego rejestru dobrych praktyk w ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego](#):

1. Bziuki - wielkanocny zwyczaj dmuchania ognia w Koprzywnicy,
2. Perebory - nadbużańskie tradycje tkackie,
3. Zwyczaj dunajowania w Łukowej i okolicach,
4. Brodacze ze Sławatycz – zwyczaj pożegnania starego roku,
5. Flisackie tradycje w Ulanowie,
6. "Turki" grodziskie,
7. Plecionkarstwo w Polsce,
8. Sejmiki wiejskich zespołów teatralnych i ogólnopolski ruch wiejskich amatorskich zespołów teatralnych,
9. Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych z Targami Sztuki Ludowej,
10. Reaktywacja i rozwój drzeworytu płazowskiego.

Tego dnia nie zabrakło prezentacji tradycyjnych zwyczajów. Uczestnicy wydarzenia mogli podziwiać paradę „Turków” Grodziskich, a także zapoznać się ze stoiskami depozytariuszy.

„Turki” to potoczna nazwa oddziałów wielkanocnej straży grobowej, które pełnią rolę przy symbolicznych grobach Chrystusa w parafialnych kościołach, w okresie od Wielkiego Piątku do Rezurekcji. Dla podtrzymania żywotności tej unikatowej tradycji wielkanocnej w 1993 roku w Grodzisku Dolnym Ośrodek Kultury zorganizował widowisko pod nazwą Wielkanocna Parada Straży Grobowych „Turki”. W 1998 roku przyjęła nazwę Małopolskiej Parady Straży Wielkanocnych. Do tego czasu miała ona zasięg jedynie regionalny. Brały w nich udział podobne grupy obrzędowe z terenu Podkarpacia. Jej regionalny charakter podkreślała przyjęta w 2000 roku nazwa Podkarpacka Parada Straży Wielkanocnych. Zainteresowanie udziałem w niej oddziałów straży wielkanocnych z innych regionów Polski rozszerzyło jej zasięg terytorialny na tyle, że uzyskała ona status ogólnokrajowy. W związku z tym od 2003 roku jest to już Ogólnopolska Parada Straży Wielkanocnych. Zgodnie z przyjętą w 1995 roku zasadą, co drugi rok Parada odbywa się w innej miejscowości regionu. Obyczaj „Turków” jest autentyczną kontynuacją wielkanocnej tradycji, która stanowi jeden z istotnych czynników tożsamości kulturowej mieszkańców Grodziska. W 2017 roku zjawisko to zostało wpisane na [Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego](#).

Otwarcie wystawy towarzyszyła konferencja poświęcona niematerialnemu dziedzictwu kulturowemu trzech województw: świętokrzyskiego, lubelskiego i podkarpackiego oraz prezentacja filmu poświęconego flisactwu, które w 2022 roku zostało wpisane na listę UNESCO.

Współorganizatorem wydarzenia było Muzeum Zamkowe w Sandomierzu.

Terminy i miejsca prezentacji wystawy:

- Poznań – od 29 kwietnia do 17 maja, dziedziniec Ogólnokształcącej Szkoły Baletowej im. Olgi Sławskiej-Lipczyńskiej
- **Sandomierz – od 19 maja do 3 czerwca, dziedziniec Muzeum Zamkowego w Sandomierzu**
- Łódź – od 5 czerwca do 17 lipca, Rynek Manufaktury
- Katowice – od 22 lipca do 13 sierpnia, teren Muzeum Śląskiego
- Niemodlin – od 15 sierpnia do 19 września, Zamek w Niemodlinie
- Ostrołęka – 21 września do 21 października, Muzeum Kultury Kurpiowskiej

Każdorazowo otwarciu wystawy towarzyszą sesje, spotkania oraz konferencje organizowane przez lokalne oddziały NID. W październiku Jubileusz zakończy uroczysta Gala wręczenia wpisów na Krajową listę. Szczegółowe informacje dotyczące planowanych wydarzeń, dostępne będą na stronie nid.pl.

Wystawa została objęta honorowym patronatem Polskiego Komitetu do spraw UNESCO.

Organizacja jubileuszu „10 lat Krajowej listy niematerialnego dziedzictwa kulturowego” finansowana jest ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Narodowy Instytut Dziedzictwa 60 LAT NISZKI

Taniec, muzyka i śpiew

Biogrowo niematerialnego dziedzictwa kulturowego wcielają w życie wędrowni artyści w różnych wiekowych grupach muzycznych. Śledzący ich nie na siłę, muzyka przenosi widza do świata, który jest nieodłączną częścią ich życia. W tym świecie muzyka jest sposobem na wyrażenie siebie, na wyrażenie swojej tożsamości i na wyrażenie swojej przynależności do wspólnoty. Każda z tych form kultury kulturowej stanowi przestrzeń dla samowyznaczenia i budowania własnego świata. W tym świecie muzyka jest sposobem na wyrażenie siebie, na wyrażenie swojej tożsamości i na wyrażenie swojej przynależności do wspólnoty. Każda z tych form kultury kulturowej stanowi przestrzeń dla samowyznaczenia i budowania własnego świata.

Budują tożsamość jednostek i grup, tworzą poczucie wspólnoty, są wyrazem ciągłości międzypokoleniowej i międzykulturowej ludzkiej kreatywności.

1. Wędrowni artyści, 2017, fot. Andrzej Kozłowski
2. Wędrowni artyści, 2017, fot. Andrzej Kozłowski
3. Wędrowni artyści, 2017, fot. Andrzej Kozłowski

